

როკუნომიელი ქალი

1

როკუნომიელი ქალის მამა ძველისძველი, კეთილშობილი გვარის შთამომავალი იყო. მაგრამ ძველი ყაიდის კაცი ჩამორჩენოდა დროს და ხებუნდაიუს ჩინს ვერ გასცილებოდა. ქალი დედ-მამასთან ცხოვრობდა ერთ დაბალ სახლში, როკუნომიას მახლობლად, ამიტომ შეარქვეს მას როკუნომიელი ქალი.

მშობლები ანებივრებდნენ ქალიშვილს. თუმცა ძველი ჩვეულების თანახმად საზოგადოებაში არ დაჰყავდათ, არავის აჩვენებდნენ. იმედოვნებდნენ კი, რომ ერთხელაც იქნება, ვინმე დანიშნავდა მათ ქალიშვილს. დარბაისლურად და სადად ატარებდა იგი დღეებს, ისევე, როგორც მშობლებს ესწავლებინათ. მის გულს არ ეკარებოდა არც ნაღველი, არც სიხარული. მაგრამ ცხოვრებაში გამოუცდელი ქალი უკმაყოფილოდ არ გრძნობდა თავს. ოღონდ დედა და მამა ჯანმრთელად იყვნენო, – იტყოდა ხოლმე.

ძველთაძველ ტბორზე გადმოსხრილი ბებერი ალუბლის რტოები წლიდან წლამდე ძუნწად ჰყვოდნენ. ამასობაში მშვენიერი ასული შეუმჩნეველად დაქალდა. მამა, ქალის ნუგეში, სიბერეში საკეს მიეძალა და ერთ დღეს მოულოდნელად გარდაიცვალა. ნახევარი წლის შემდეგ დედა გადაჰყვა ამ მოუნელებელ დარდს. ქალი მწუხარებაზე უფრო დაბნეულობამ მოიცვა. მართლაც, დედ-მამის ნებიერს ქავეყანაზე აღარავინ დარჩენოდა მოხუცი გადიის გარდა.

გადია თავს არ იზოგავდა ქალისათვის, მაგრამ საგვარეულო ძვიფასეულობანი – სადაფის კოლოფები და ვერცხლის საცეცხლურები თანდათან ქრებოდა სახლიდან. ძველი მსახურნი და მოახლენიც ერთმანეთის მიყოლებით ეცლებოდნენ ხელიდან ქალს. დღითიდღე გრძნობდა იგი ცხოვრების სიდუხჭრეს. მაგრამ რა ექნა? დაცარიელებულ პალატებში კვლავინდებურად იქცევდა თავს ერთფეროვანი გასართობით – უკრავდა კოტოს და ტანკებს თხზავდა.

და აი, შემოდგომის ერთ სადამოს გადია შევიდა ქალთან და ენის ბორძიკით უთხრა:

– ჩემმა ძმისწულმა, ბერმა, მთხოვა მოგლაპარაკებოდი... ერთი კეთილშობილი კაცი, ტამბას პროვინციის ყოფილი განმგებელი, თქვენთან შეხვედრის ნებას ითხოვს... კარგი გარეგნობისა და კეთილი გულის კაცი ყოფილა, მამაც წარჩინებული ჰყოლია, ხოლო ოჯახი სასახლის კარზე დიდად მიღებული... ხომ არ ინებებდით მასთან დაახლოებას? ამ გაჭირვებაში ყოფნას ყველაფერი აჯობებს...

ქალი ჩუმად ატირდა. ამ კაცთან დაახლოება ხომ გაჭირვების გამო სხეულის გაყიდვას ნიშნავდა. განა არ იცოდა, რომ ხშირად ხდება ცხოვრებაში ასეთი რამ. მაგრამ იმ ფიქრმა, რომ მისი ხვედრიც ამგვარი გამოდგა, სასო წარუკვეთა, იჯდა ქალი გადიის წინ და პირისაზე სახელოში ჩაერგო. გარეთ კი, პუერარიის ფოთლებში ქარი უსტვენდა...

და მაინც ყოველდამ ხედებოდა ამ კავალერს. კავალერი, გადიის თქმისა არ იყოს, რბილი ხასიათისა გამოდგა. სახეც და ტანიც ნატიფი ჰქონდა, როგორც მის წარმოშობას შეეფერებოდა. ამას გარდა, ყველასათვის ცხადი გახდა, რომ როკუნომიელი ქალის სილამაზისათვის იგი ყველაფერს დაივიწყებდა ამ ქვეყნად. ქალიც არ ექცეოდა მას ცუდად. ზოგჯერ ერთადერთ ნუგეშადაც კი მიაჩნდა იგი. მაგრამ არც ერთ ღამეს, როცა სანთლების შუქზე ერთად იწვნენ პეპლებით მოხატული შირმის იქით, არ მოუტანია ქალისათვის სიხარული.

ამასობაში კი სახლი გამხიარულდა. ოთახები ახალმა გაკრიალებულმა თაროებმა და ბამბუკის ფარდებმა დაამშვენა. მსახურებიც მომრავლდნენ. გადიას მხნეობა შეემატა და მეტი გულმოდგინებით ეძღვებოდა საოჯახო საქმე. მაგრამ სასიკეთო ცვლილებათა მიუხედავად ქალს ვერა და ვერ განელებოდა ნაღველი.

ერთ წვიმიან ღამით საკეთი შეზარხოშებულმა კავალერმა უამბო ქალს შემზარავი ამბავი, რომელიც, მისივე თქმით, ტამბას პროვინციაში მომხდარა: სატახტოდან იტუმოძისაკენ მიმავალ ვიღაც მგზავრებს ოიამას მთის ძირას გაუთევიათ ღამე. სწორედ იმ ღამით მეფუნდუკის ცოლს ქალიშვილი უშობია. და აი, მგზავრები მომსწრენი გახდნენ, როგორ გამოვიდა სწრაფი ნაბიჯებით მელოგინის ოთახიდან ყველასათვის უცნობი კაცი. მხოლოდ ეს სიტყვები დასცდენია უცნობს: „რვა წლისა... საკუთარ თავს უბედურებას შეამთხვევს... ეს უთქვამს და გამქრალა. რვა წლის შემდეგ კიოტოში მიმავალი იგივე მგზავრები ამავე სახლში ჩამომხტარან. და რა გგონიათ? – მართლაც აღმოჩნდა, რომ რვა წლის გოგონა უცნაური სიკვდილით დაღუპულა! ხიდან ჩამოვარდნილა და ყელით ნამგალს დაჰხვია. აი, რა უამბო კავალერმა ქალს.

ამ ამბის გამგონე ქალი შეაძრწუნა კაცთა ცხოვრების ამოებამ. იმ გოგონას ბედთან შედარებით კავალერის გვერდით ცხოვრება მართლაც რომ ბედნიერება იყო. „ბედს უნდა მივენდო, სხვა რაღა დამრჩენია?“ – ასე ფიქრობდა ქალი და მხოლოდ ბაგეებით აჩენდა მომხიბვლელ ღიმილს.

სახურავზე გადმოხრილი ფიჭვის რტოები არაერთხელ დაუმიძიებია თოვლს. ქალი ძველებურად აკენესებდა კოტოს სიმებს და სუგოროკუს თამაშობდა ხოლმე. დამდამობით კავალერთან მწოლიარე უსმენდა ძველთაძველ ტბორზე დაფრენილი იხვების ხმაურს. ასე უდრტვინველად გადიოდა დღეები, თუმცა სიხარულიც არ ჩანდა. მაგრამ ეს მოსაწყენი სიმშვიდე მოჩვენებით კმაყოფილებას ანიჭებდა ქალს.

სულ მალე ამ სიმშვიდესაც ბოლო მოეღო. ადრიანი გაზაფხულის ერთ ღამეს ქალთან განმარტოებულმა კავალერმა ძლივძლივობით ამოღერდა: „უკანასკნელად ვხვდებით ამდამ“. მამამისი მუცუს პროვინციის განმგებლად დაუნიშნავთ. კავალერიც უნდა გაჰყოლოდა მამას ამ თოვლიან და მივარდნილ მხარეში. გვიანდა იყო გამოტყდომოდა მამას, რომ მის უჩუმრად გაიხადა ცოლად ეს ქალი. დიდხანს, დიდხანს ამშვიდებდა ქალს, თან ოხრავდა.

– ხუთი წლის შემდეგ გავა სამსახურის ვადა. დამელოდეთ და ნუ იდარდებთ.

ქალი გულდაღმა იწვა და ტიროდა. მტანჯველი იყო მისთვის განშორება კავალერთან, რომელიც თუმცა არ უყვარდა, მაგრამ ნუგეშად კი მიაჩნდა. კავალერი ზურგზე ეფერებოდა ქალს, აიძვებდა და ამხნევებდა. მაგრამ თავადაც ხმა უთრთოდა, ვერ იკავებდა ცრემლებს.

ამ დროს გადიამ ახალგაზრდა მოახლესთან ერთად სინი და საკეთი სავსე სურა შემოიტანა. რა უნდა სცოდნოდა მოხუც გადიას? ამბავი ახარა, ტბორის ნაპირზე მდგარმა ალუბლებმა უკვე კვირტები გამოიღესო...

3

გავიდა ხუთი წელი და კვლავ გამოზაფხულდა. მაგრამ ჩრდილოეთში გამგზავრებული კავალერი არ დაბრუნებულა კიოტოს. ამ ხანში მსახურები მიმოიფანტნენ, ხოლო ქალის პალატები მინაშენში გადასახლდნენ. თუმცა ბინა ერქვა, მაგრამ ვიწრო და გავერანებული იყო, ძლივს იცავდა მათ წვიმისა და ცერისაგან. გადია უცრემლოდ ვერ უყურებდა ქალს. მაგრამ უმიზეზოდაც უწყრებოდა ხოლმე.

გაუჭირდათ. მოჩუქურთმებული კარადები რა ხანია ბრინჯად და ფქვილად გადაიქცა. შესამოსელიც მცირედა შერჩა ქალს, შეშა არ ჰყოფნიდათ და ნახევრად დამპალ სახლს უკანსაკნელი ფიცრები ერღვეოდა. მაგრამ ქალი კვლავინდებურად გულს იყოლიებდა კოტოს სიმებითა და ტანკერებით, მოთმინებით ელოდა კავალერს.

და აი, იმავე წლის შემოდგომაზე, ერთ მთვარიან ღამით, გადია შევიდა ქალთან და ენის ბორძიკით უთხრა:

– მისი ბრწყინვალება ალბათ აღარ დაგიბრუნდებათ... იქნება დაგევიწყებინათ მისი ბრწყინვალება?.. სიტყვამ მოიტანა და, სამკურნალო უწყების ერთი მოხელე გასაქანს არ მაძლევს, თქვენთან დაახლოება სწადია...

ამის გამგონე ქალს გააახსენდა ექვსი წლის წინანდელი შემთხვევა. ექვსი წლის წინათ ისეთ მწუხარებას შეეპყრო იგი, რომ ტირილით გულს ვერ იოხებდა. ახლა კი დადლოდა სხეულიცა და გულიც. ოღონდ მშვიდი სიბერე მქონდესო“, – ესლა იყო მისი საფიქრალი. მოუსმინა რა გადიას, სავსე მთვარისაკენ მიაპყრო ჩამომხმარი სახე და ნაღვლიანად გააქნია თავი.

– მე აღარაფერი მსურს. რა ბედენაა, – ვიცოცხლებ თუ მოკვდები?

სწორედ ამ ჟამს ხიტატის შორეულ პროვინციაში კავალერი უჯდა თავის ცოლს და საკეს შეექცეოდა. ცოლი მოსწონებოდა მამამისს: ამ პროვინციის განმგებლის ასული გახლდათ.

– გეყურება? რაღაც ხმა ისმის. – თქვა კავალერმა და შემკრთაღმა მიმართა მზერა სახურავის ლავგარდანს, რომელიც სავსე მთვარის შუქით განათებულიყო. იმავე წამს თვალწინ ცხადად წარმოუდგა როკუნომიელი ქალის სახე.

– ალბათ წაბლი თუ ჩამოვარდა.

ასე უპასუხა ხიტატიელმა ცოლმა და საკეთი საგვსე სურა მოუხეშავად წამოაპირქვავა კათხაში.

4

ათი წლის შემდეგ გვიანი შემოდგომით კავალერი დაბრუნდა კიოტოში. თავის ხიტატიელ ცოლთან და მოყვრებთან ერთად რამდენიმე ხანს ავაძუში შეჩერდა, რათა მგზავრობისთვის სასიკეთო დღეს დალოდებოდა. ხალხის ყურადღება რომ არ მიეპყროთ, ბინდისას შევიდნენ კიოტოში. იმ მიყრუებულ პროვინციიდან კავალერმა ორიოდე თბილი წერილი გაუგზავნა კიოტოელ ცოლს, მაგრამ პასუხი არ მოსვლია: ერთი შიკრიკი აღარ მობრუნებულა უკან, სხვანი ხელცარიელი ბრუნდებოდნენ, ვერ მიეგნოთ ქალისათვის. ამიტომ კიოტოში ჩამოსვლისას სიყვარულმა მეტი ძალით იფეთქა მის გულში. ცოლი მამისეულ სასახლეში მშვიდობიანად დააბინავა და იმავე საათს გადაუცემელად გაემართა როკუნომიას.

როკუნომიაში მისვლისას ნახა, რომ ჭიშკარის კარბა ოთხ ბოძზედა იდგა, ხინოკის ქერქით გადახურული სახლი და ქალის პალატები გამქრალიყო, ნანგრევებიდა ეყარა ირგვლივ. ბალახებში ჩამუხლული კავალერი უაზროდ ავლებდა მზერას იმ ადგილს, სადაც ერთ დროს ბაღი ჰყვავოდა. ნახევრად ამომშრალ ტბორში აქა-იქ ლერწამს ამოეყო თავი. ახალი მთვარის შუქზე ნება-ნება შრიალებდა ლერწამი.

ყოფილ სამოახლოს მახლობლად მან შეამჩნია დაბრეცილი ფიცრული. როცა ქოხს მიუახლოვდა, ვიღაცის ჩრდილი დაღანდა. სიბნელეში მზირალი ხმადაბლა გაეხმიანა ღანდს. მაშინ მთავრის შუქზე ბარბაცით გამოვიდა მოხუცი მონაზონი. ეცნაურა.

კავალერმა თავისი სახელი ახსენა, მონაზონი ატირდა და დიდხანს ხმაამოუღებლივ ტიროდა. შემდეგ ცრემლნარევი ხმით უამბო ქალის ამბავი:

– აღარ გემოახსოვრებით, თქვენო ბრწყინვალეებავ... მე იმ ქალის დედა ვარ, რომელიც ერთ დროს ჩვენს ქალბატონს ემსახურებოდა. ჩემი ქალიშვილი კიდევ ხუთი წელი მსახურობდა აქ, მას შემდეგ, რაც თქვენი ბრწყინვალეება კიოტოდან წავიდა. მერე ის იყო ტაძიმაში გათხოვდა ჩემი ქალიშვილი, მეც თან გავეყვი. მაგრამ ვერ მოვითმინე, შემაწუხა ქალბატონის ამბავმა, და ახლახან მარტო ჩამოვედი კიოტოში. ჩამოვედი და რას ვხედავ: სახლიც კი გამქრალა. სად არის ახლა ქალბატონი, არც კი ვიცი. ალბათ არ ეცოდინება თქვენს ბრწყინვალეებას, რომ იმხანად ძალზე უჭირდა ჩვენს ქალბატონს, ისე რომ, რა ვითხრათ...

ყველაფერი ეს მოისმინა კავალერმა, გადაიძრო მოსასხამი და მისცა ამ წელში მოხრილ მონაზონს. შემდეგ თავჩაღუნული განშორდა იქაურობას.

5

მეორე დილას კავალერმა ქალის საძებრად მთელი სატახტო მოიარა, მაგრამ ვერც ქალის კვალს მიაგნო და ვერც მისი აბზისა შეიტყო რა.

რამდენიმე დღის შემდეგ სუბაკუმონის კარიბჭესთან იდგა კავალერი, დასავლეთის სტოას ქვეშ წვიმისაგან შეეფარებინა თავი. მასავით წვიმის გადაღებას უცდიდა მათხოვრის ძონძებში გამოხვეული ვიღაც ბერი. სულის წამლებად წვიმდა...

კავალერი ბოლთას სცემდა ქვაფენილზე და დროდადრო აღმაცერად გადახედავდა ბერს; არ იცოდა, როგორ გაენელებინა ნაღველი. უცებ სმენით იგრძნო, რომ სტოას ნახევრადჩაბნელებული ფანჯრის გისოსებს მიღმა ვიღაც უნდა ყოფილიყო. გულგრილად გახედა სარკმელს.

მონაზონი თავთან უჯდა მწოლიარე ქალს და დაგლეჯილ ფარდას აკერებდა. ამ ბინდშიც კი ძალზე ღონემიხდილი ეჩვენა მწოლიარე ქალის სახე კავალერს. ერთი შეხედვაც კმაროდა, რომ იმ ქალში როკუნომიელი ქალი შეეცნო. ის იყო უნდა გამოლაპარაკებოდა, რომ ხმა წაუწყდა: იმდენად საწყალობელი სახე ჰქონდა ქალს. ის კი ვერ ხედავდა იქვე მდგარ კავალერს, მხოლოდ მხარი იცვალა და დიდის გაჭირვებით აღმოთქვა ეს ტანკა:

ჩემო კეთილო აღუბალო, მარტო რომ ხარობ

ამ აყვავებულ მთის კალტაზე – ყრუ და ოხერი...

მეცა ვარ შენებრ:

უმეგობრო და უმოყვარო

და მე ჭირთაგან მოყვრიანი ვზი მარტოხელი.

რა მოესმა ეს მხა კავალერს, უნებლიეთ აღმოხდა ქალის სახელი. ახლად შენიშნა ქალმა კავალერი, ერთი ამოიკენესა და ფარდაზე პირქვე დაემხო. მონაზონი, მისი ერთგული გადია, შემოვარდნილ კავალერთან ერთად წამოსაყენებლად მისწვდა ქალს. მაგრამ როცა წამოაყენეს და სახეში ჩახედეს, არა თუ გადია, არამედ კავალერიც უფრო მეტად შეშინდა.

სახეშეშლილი გადია ბერთან გაიქცა და სთხოვა ლოცვანი წაეკითხა მომაკვდავისათვის. ლოცვანის ნაცვლად ეს უთხრა ბერმა დედაკაცს:

– არა არს სიკვდილ-სიცოცხლე ნებისაებრ კაცისა. დაუცადებლად უხმობდეთ ბუდა ამიდას.

კავალერის მკლავებზე მისვენებული ქალი სუსტი ხმით იმეორებდა ბუდას სახელს. მაგრამ მეორე წამს შიშნარევი თვალები მიაპყრო ჩაბნელებულ ჭერს.

– აჰა, ცეცხლოვანი ეტლი...

– ნუ გეშინის! ევედრე ხმას. მცირე ხნის შემდეგ ბურანში წასულმა ქალმა წაიღუდლულა:

– აჰა, ოქროს ლოტოსიც... დიდი ლოტოსი – ღვთაებრივი ქოლგა...

ბერს რაღაცის თქმა უნდოდა, ვერ მოასწრო. ქალმა წაიბუტბუტა:

– ლოტოსი გაქრა... უკვე ბნელა, მხოლოდ ქარი სტვენს წყვილიაღში.

– მთელი გულით უხმობდე ბუდას! რად არ უხმობ ბუდას?

ბერს რისხვა მორეოდა. მაგრამ სულთმობრძავე ქალი ერთსა და იმავეს იმეორებდა:

– ველარაფერს ვხედავ, ველარაფერს... ბნელა... მხოლოდ ქარი... სუსხიანი ქარი სტვენს ბნელში...

კავალერსა და გადიას ცრემლები დაბადლებით ცვიოდათ, თან ამიდას სახელს ჩურჩულებდნენ. გულხელდაკრეფილი ბერი ლოცვაში ესმარებოდა ქალს. და ამგვარად, ლოცვის სიტყვებით, რომელთაც წვიმის ხმაური ერთოდა, ამ დაფლეთილი ფარდაგიდან მშვიდად გადავიდა ქალი სიკვდილის სამეფოში.

6

გამოხდა ხანი, და ერთ მთვარიან ღამით ის ჩამოგლეჯილი ბერი, რომელიც ლოცვად მოუწოდებდა მომაკვდავ ქალს, კვლავ იჯდა დასავლეთის სტუაში სუძაკუმონის კარიბჭის წინ. ხელები მუხლებზე მოეხვია. მთვარით განათებულ გზაზე უდარდელად მოსტვენდა მხიარული სამურაი. უნებურად შეჩერდა ბერთან და სხვათაშორის ჰკითხა:

– ამბობენ, ამ ჭიშკართან ქალის მოთქმა ისმისო. მართალია?

ბერი არც კი წამომდგარა ქვაფენილიდან, მხოლოდ ეს უთხრა:

– მიაყურადე.

სამურაიმ მიაყურადა. მხოლოდ ჭრიჭინობელას ჭრიჭინი არღვევდა სიჩუმეს. ჰაერში ფიჭვის სურნელი იდგა. ის იყო, რაღაც უნდა ეთქვა სამურაის, რომ სადღაცოდან მოისმა ქალის ჩუმზე ჩუმი კვნესა.

სამურაიმ ჩაბლუჯა ხმლის ვადა. მაგრამ ხმა თანდათან სუსტდებოდა, იკარგებოდა შორს, შორს, შეუმჩნეველ ექოდ და ბოლოს უკვალოდ მიწვდა.

– ევედრე ბუდას! – ბერმა მთვარეს მიაპყრო სახე. – ეს უბადრუკი დიაცის ხმაა, რომელმან არ უწყის სამოთხე, არც ჯოჯოხეთი. ევედრე ბუდას!

სამურაი უსიტყვოდ აკვირდებოდა ბერს. და უცებ, გაოცებულმა ბიჯი წადგა მისკენ და მკლავებში სტაცა ხელი.

– ნუთუ ეს თქვენ ხართ? ნეტარო ნაიკი? აქ რამ მოგიყვანათ...

იგი, ვისაც „ნეტარი ნაიკი“ უწოდეს, ერობაში იოსისიგე იასუტანე, გახლდათ უსათნოესი ბუდაელი ბერი, ღირსახსენებელი თვით ნეტარ კუის მოწაფეთა შორის.

ივნისი, 1922წ.